

потужним двигуном у сфері бізнесу, політики, професійних досягнень людини.

Конкуренція дуже складний процес, на неї впливає безліч факторів: мотивація, задоволеність працею, якість життя, наявність негативних форм організаційної поведінки та інше. Конкуренція має взаємозв'язок з конкурентоздатністю. Тільки конкурентоздатна людина може конкурувати. Конкурентоздатність визначається такими якостями: чіткість цілей і ціннісних орієнтацій, працьовитість, творче ставлення до справи, здатність до ризику, незалежність, лідерство, прагнення до безперервного саморозвитку, стресостійкість, відхід від шаблонних стандартів. Таким чином, особистість, яка буде володіти даними якостями, матиме кращий результат у конкурентній ситуації. У рамках дослідження умов розвитку якостей конкурентоздатної особистості нами була розроблена структурно-функціональна модель цього процесу розвитку. До складу моделі увійшли наступні взаємопов'язані компоненти: пізнавальна (сформованість знань, необхідних для саморозвитку якостей конкурентоспроможної особистості); мотиваційно-ціннісний (особистісна значимість саморозвитку якостей конкурентоспроможної особистості); діяльнісний (організація дій, спрямованих на саморозвиток якостей конкурентоспроможної особистості). Спираючись на структуру даної моделі можна розвивати необхідні якості.

Висновки. Отже, завдяки конкуренції зароджуються нові ідеї та методи реалізації цих ідей. Тільки на основі конкурентного середовища суспільство може досягти високого рівня економічного, технічного та культурного розвитку. Конкуренція повинна бути тісно пов'язана з кооперацією. Конкурентна взаємодія вимагає встановлення певних правил і регулюючих санкцій, без яких вона перетворюється в войовничий хаос та набуває негативний характер.

ЛІТЕРАТУРА

1. Чалдині Р. Психологія впливу / Роберт Чалдині. – К.: Клуб Сімейного Дозвілля, 2015. – 368 с.

Світлана Халява,

студентка 4 курсу

факультету психолого-педагогічної освіти та мистецтв

Наук. керівник: **О. В. Горецька,**

к. психол. н., доцент (БДПУ)

СИНДРОМ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ У ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Актуальність. Професійна діяльність вихователя закладу дошкільної освіти відноситься до професій, яким притаманний феномен емоційного вигорання, наявність якого призводить до зростання психоемоційної напруги, фізичного та психічного виснаження тощо.

Ступінь досліджуваності проблеми. На сьогодні феноменологію емоційного вигорання, методи його психодіагностики, психопрофілактики, психокорекції досліджено досить ґрунтовно (В. Бойко, М. Буріш, Н. Водоп'янова, А. Дворкін, Дж. Еделвіч, Т. Зайчикова, Е. Іваніцкі,

Л. Карамушка, С. Максименко, К. Маслач, В. Орел, Г. Робертс, О. Рукавішніков, Д. Трунов, І. Фрідман, Р. Шваб, Л. Юр'єва, Т. Яценко й ін.). Залишається недостатньо вивченим емоційне вигорання саме вихователів закладів дошкільної освіти.

Вигорання трактуємо як стан, що характеризується поступовою втратою суб'єктом життєвого тону під впливом пролонгованого стресу у професійній діяльності, що виявляється у симптомах хронічної втоми, загальному виснаженні, деперсоналізації та редукції професійних досягнень [1].

Найпоширеніша моделей професійного вигорання розроблена В. Бойко. Перший компонент – «напруження» – характеризується відчуттям емоційної виснаженості, втоми, викликаної власною професійною діяльністю. Другий компонент – «резистенція» – характеризується надмірним емоційним виснаженням, що провокує виникнення та розвиток захисних реакцій, які роблять людину емоційно закритою, відстороненою, байдужою. Третій компонент – «виснаження» – характеризується психофізичною перевтомою людини, спустошеністю, нівелюванням власних професійних досягнень, порушенням професійних комунікацій, розвитком цинічного ставлення до тих, з ким доводиться спілкуватися з робочих питань, розвитком психосоматичних порушень [2].

На вихователів закладів дошкільної освіти діють специфічні чинники вигорання, а саме щільні емоційні зв'язки й контакти з дітьми та їхніми батьками; підвищена відповідальність за життя і здоров'я дітей; низький статус педагогів закладів дошкільної освіти не лише в державі, а й серед колег освітньої галузі; нестабільність системи дошкільної освіти, відсутність чітких критеріїв оцінки праці, стабільної системи матеріального заохочення; низька заробітна платня; психічне й фізичне перевантаження, пов'язане з режимом роботи; фемінізація дошкільної освіти; безперспективність професійної кар'єри; неефективність системи поширення кращого педагогічного досвіду й ін. [2, с. 101-102].

Мета і методи дослідження. Для виявлення рівня емоційного вигорання вихователів були використані методика діагностики рівня «емоційного вигорання» В. Бойка; методика «Психологічне вигорання» у професіях системи «людина – людина» (Н. Водоп'янова, О. Старченкова). Обсяг вибірки склав 68 вихователів віком від 18 до 63 років.

Сутність дослідження. Професійне вигорання вихователів дитячих навчальних закладів є доволі поширеним явищем: у досліджуваних виявлено високий 26% і середній 61% рівні його сформованості. Домінуючою фазою у його структурі є «резистенція», для якої характерні надмірне емоційне виснаження. Основні її прояви у вихователів зводяться до неадекватного, залежного від настрою емоційного реагування; опору стресу, що наростає, шляхом ухиляння від професійних обов'язків чи їх формального виконання; зниження інтенсивності професійної взаємодії, обмеження емоційної віддачі, замкнутості та втечі від контактів; неспроможності контролювати власні емоції у межах прийнятих морально-етичних норм, байдужості у стосунках, емоційної черствості та постійної потреби в самовиправданні.

Основні висновки. Результати проведеного емпіричного дослідження підтверджують необхідність подальшої серйозної та

планомірної соціально-психологічної роботи з попередження та профілактики синдрому «емоційного вигорання», що є необхідним для гармонізації професійної діяльності та особистісної сфери вихователів закладів дошкільної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Москалець В.П. Психічне вигорання – реальність чи вигадка? / В.П. Москалець, Т. Колтунович // Практична психологія та соціальна робота. – 2012. – №1. – С. 58–65.

2. Тищук Л.І. Психологічні чинники запобігання синдрому професійного вигорання педагога дошкільного навчального закладу : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Тищук Людмила Іванівна. – К., 2008. – 213 с.

Крістіна Шакотько,

студентка 4 курсу

факультету психолого-педагогічної освіти та мистецтв

Наук. керівник: **О.С. Колпакчи,**

ст. викладач (БДПУ)

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МІЖОСОБИСТІСНИХ СТОСУНКІВ В ГЕТЕРОГЕННИХ ГРУПАХ ПІДЛІТКІВ

Актуальність. Сучасна ситуація характеризується тим, що суспільство являє собою неоднорідну освіту, яка відрізняється гетерогенністю і нерівністю через постійне зростання еміграції з політичних, економічних, релігійних причин [1].

Сьогодні не є рідкістю наявність в класному просторі дітей, що відрізняються від більшості учнів зовнішністю, мовою, релігією. Найчастіше ці школярі відчувають вороже ставлення до себе. Гетерогенні групи підлітків складаються не тільки з школярів-емігрантів, а й дітей різного рівня розвитку, різної статі, віку, різне ставлення до навчальної та інших видів діяльності. Головна потреба підліткового періоду – знайти своє місце в суспільстві, бути «значущим» в співтоваристві однолітків [2;3].

Проблеми міжособистісних стосунків підлітків в своїх роботах розглядали Л.С. Виготський, А.Н. Леонтьєв, Д.В. Ельконін, П.Я. Гальперін, А.А. Бодалев, Я.Л. Коломінський та інші.

Метою нашого дослідження було визначення психологічних особливостей міжособистісних стосунків у гетерогенних групах підлітків.

Методи дослідження. Для визначення психологічних особливостей міжособистісних стосунків у гетерогенних групах підлітків були використані такі методики: діагностика спрямованості особистості Б. Басса (орієнтаційна анкета), методика діагностики міжособистісних відносин Т. Лірі, методика оцінки психологічної атмосфери в колективі за А. Фідлером.

Сутність дослідження. Дослідження проводилося на базі навчального центру «Smart Land» м. Маріуполя. В дослідженні брали участь учні 8-го класу, загальною кількістю 31 осіб, з яких 15 дівчат й 16 хлопців, віком від 13 до 15 років. В групі підлітків є учні різних національностей, також в дослідженні враховуються їх статеві та вікові особливості.